

سرشناسه : ملکاف، علاء‌الدین، ۱۳۶۱ -
 عنوان و نام پدیدآور : آشنایی با اندیشه‌های دو تن از رهبران نوریه /
 [مؤلف] علاء‌الدین ملکاف.
 مشخصات نشر : قم : مرکز بین‌المللی ترجمه و نشر المصطفی ﷺ،
 ۱۴۳۶ ق. = ۱۳۹۴.
 شابک : ۹۷۸-۹۶۴-۱۹۵-۳۹۷-۵
 وضعیت فهرست نویسی : فیپا
 یادداشت : کتابنامه: ص. ۱۴۱ - ۱۴۳.
 یادداشت : چاپ دوم: ۱۳۹۵ (فیپا)
 موضوع : نوری، سعید، ۱۸۷۳ - ۱۹۶۰ م. -- نقد و تفسیر
 موضوع : گولن، فتح‌الله، ۱۹۳۸ - م. -- نقد و تفسیر
 موضوع : نورسلوک -- عقاید
 موضوع : اسلام -- ترکیه -- تجدید حیات فکری
 شناسه افزوده : پژوهشگاه بین‌المللی المصطفی ﷺ
 رده بندی کنگره : BP ۲۳۳/۷/ن۹م۷ ۱۳۹۴
 رده بندی دیویی : ۲۹۷/۴۸
 شماره کتابشناسی ملی : ۳۹۰۸۰۹۰

حق چاپ برای ناشر محفوظ است

آشنایی با اندیشه‌های دو تن از رهبران نوریه
 مؤلف: علاء‌الدین ملکاف
 چاپ دوم: ۱۳۹۵ ش / ۱۴۳۷ ق
 ناشر: مرکز بین‌المللی ترجمه و نشر المصطفی ﷺ
 ● چاپ: نارنجستان ● قیمت: ۸۵۰۰۰ ریال ● شمارگان: ۳۰۰ نسخه

بامساس از دست اندرکارانی که ما را در تولید این اثر یاری رساندند.

مواکز بخش

قم، چهارراه شهدا، خیابان معلم غربی (حجتیه)، نبش کوچه ۱۸، تلفکس: ۰۲۵ - ۳۷۸۳۹۳۰۵/۹
 قم، بلوار محمدامین، سه راه سالاریه. تلفن: ۰۲۵ - ۳۲۱۳۳۱۰۶ - فکس: ۰۲۵ - ۳۲۱۳۳۱۴۶
 قم، مجتمع ناشران، طبقه سوم واحد ۳۰۸. تلفن: ۰۲۵-۳۷۸۴۲۴۰۲
 pub.miu.ac.ir miup@pub.miu.ac.ir

آشنایی با اندیشه‌های دو تن از رهبران نوریه

علاءالدین ملک‌اف

مرکز بین‌المللی
ترجمه و نشر
المصطفی ﷺ

سخن ناشر

با پیروزی انقلاب شکوهمند اسلامی و در عصر جهانی شدن ارتباطات، پرسش‌ها و چالش‌های نوینی در حوزه علوم انسانی فرا روی اندیشمندان مسلمان قرار گرفت که همه به نوعی برخاسته از مسئولیت دشوار حکومت در این عصر است؛ دورانی که پای‌بندی به دین و سنت در مدیریت همه‌جانبه کشورها بسیار چالش‌برانگیز می‌نماید. از این‌رو مطالعات و پژوهش‌های به‌روز، جامع، منسجم و کاربردی در حوزه دین، بر اساس معیارهای معتبر جهانی و عمق و اصالت اندیشه‌های ناب، بایسته و ضروری است و جلوگیری از انحرافات فکری و تربیتی پژوهندگان حوزه دین، مهم و مورد عنایت تمامی بنیان‌گذاران این شجره طیبه، به‌ویژه معمار بزرگ انقلاب اسلامی، امام خمینی علیه السلام و مقام معظم رهبری (دام ظلّه العالی) می‌باشد.

«جامعه المصطفی علیه السلام العالمیة» برای تحقق این رسالت خطیر و در مسیر نشر معارف ناب محمدی صلی الله علیه و آله و سلم «مرکز بین‌المللی ترجمه و نشر المصطفی علیه السلام» را تأسیس کرده است.

در پایان لازم می‌دانیم تلاش همه عزیزانی را که در نشر این کتاب سهمی داشته‌اند، سپاس گزارده، ارباب فضل و معرفت را به یاری بخوانیم تا ما را از دیدگاه‌های سازنده خویش بهره‌مند سازند.

مرکز بین‌المللی

ترجمه و نشر المصطفی علیه السلام

فهرست

پیشگفتار.....	۹
درآمد.....	۱۱
کلیات.....	۱۷
مختصری از آثار سعید نورسی.....	۱۸
مهم‌ترین گروه‌های نرسیه.....	۱۹
فصل اول: سعید نورسی.....	۲۱
سعید نورسی کیست؟.....	۲۱
گفتار اول: بیوگرافی علمی و فرهنگی سعید نورسی.....	۲۳
۱. تولد و دوران کودکی.....	۲۵
۲. دوران بلوغ.....	۲۷
۳. رؤیای صادقه.....	۳۰
۴. گرفتن مدرک علمی.....	۳۰
۵. صحبت با مصطفی پاشا.....	۳۳
۶. لقب بدیع الزمان.....	۳۵
گفتار دوم: آثار و خلاصه‌ای از آثار سعید نورسی.....	۳۷
۱. فراز و نشیب‌های زندگی علمی.....	۳۷

۲. دوران تحصیل ۳۸
۳. تأسیس مدرسه در شهر وان ۳۹
۴. آثار سعید نوری ۴۱
- الف) کتاب نطوق ۴۱
- ب) کتاب «محاکمات» ۴۱
- ج) کتاب «مناظرات» ۴۱
- د) نگارش کتاب «اشارات الاعجاز» و «طلوعات» ۴۳
- ه) کتاب «الخطوات الستة» ۴۳
- و) کتاب «المثنوی العربی النوری» ۴۴
- ز) کتاب‌های «الکلمات»، «المکتوبات» و «اللمعات» ۴۵
- ح) کتاب «ثمرات الایمان» ۴۵
- ط) کتاب «الرسائل» ۴۶
- گفتار سوم: ابداعات و ابتکارات نوریسیه در تفسیر قرآن ۴۸
۱. اندیشه‌های قرآنی بدیع‌الزمان سعید نوری ۴۸
۲. شخصیت قرآنی نوریسیه ۴۸
۳. یک عمر تحقیقات قرآنی ۵۰
۴. در خدمت قرآن ۵۱
۵. تفسیر «رسائل النور» ۵۱
۶. قرآن در اندیشه نوریسیه ۵۲
۷. تعریف نوریسیه از قرآن ۵۳
۸. ناممکن بودن ترجمه لفظی قرآن ۵۴
۹. وحی از نگاه نوریسیه ۵۶
۱۰. اقسام وحی از نگاه نوریسیه ۵۷
- الف) وحی صریح ۵۸
- ب) وحی ضمنی ۵۸
۱۱. تفسیر قرآن از دیدگاه نوریسیه ۵۹
- الف) عقلانی بودن و موافقت با مآثورات تفسیری ۶۲
- ب) حل مشکلات انسان و موازنه با مادی‌گرایی فلسفه‌های غربی ۶۴
۱۲. شرایط تفسیر زمانه از نگاه نوریسیه ۶۶

۶۶.....	۱۳. معجزه قرآن از منظر نوری
۶۸.....	۱۴. اعجاز قرآن در آثار نوری
۷۱.....	۱۵. ساحت‌های مختلف معجزه جاوید
۷۳.....	الف) اعجاز نظمی - بلاغی قرآن
۷۴.....	ب) شمول مطلق ابعاد گوناگون قرآن
۷۵.....	۱۶. پیوستگی ساختار قرآن
۷۵.....	۱۷. اعجاز تشریحی قرآن
۷۶.....	۱۸. پیش‌گویی‌های غیبی قرآن
۷۶.....	۱۹. اعجاز علمی قرآن
۷۷.....	۲۰. حاکمیت و سیطره قرآن
۷۷.....	۲۱. برتری شیوه معرفت‌اندیشی قرآن بر سایر مسلک‌های معرفت‌شناسی
۷۸.....	۲۲. نظریه صرفه از نگاه نوری
۷۹.....	گفتار چهارم: تأویلات و متشابهات در تفکر نوری
۷۹.....	۱. تأویل، تفسیری همسو با مقاصد قرآن
۸۱.....	۲. متشابهات و علت وجود آن در قرآن
۸۷.....	فصل دوم: فتح‌الله گولن
۸۷.....	درآمد
۸۸.....	مختصری درباره گولن
۹۰.....	عناصر مهم شخصیت گولن
۹۱.....	مصاحبه با گولن به عنوان تأثیرگذارترین روشنفکر جهان
۹۶.....	ویژگی‌های شخصیتی
۹۹.....	پیوستن و جدا شدن از نهضت نور
۱۰۰.....	شکل‌گیری جنبش گولن
۱۰۲.....	مرحله تأسیس: اسلام اجتماعی با اسلام سیاسی تقیه‌جو
۱۰۴.....	مدارس و مراکز زنجیره‌ای
۱۰۷.....	اقامت در آمریکا
۱۰۹.....	روابط گسترده
۱۰۹.....	پیشینه تاریخی

۱۱۲	..... سیر تحولات فکری فتح‌الله گولن
۱۱۳	..... مواضع سه‌گانه اصلی در باب مدرنیته و غرب
۱۱۴	..... دیدگاه گولن در این زمینه
۱۱۶	..... مدارس نور
۱۱۷	..... قوانین عمومی مدارس فتح‌الله گولن
۱۱۸	..... کالج‌های رسمی نورسی‌ها در جمهوری آذربایجان
۱۱۸	..... مدرسه‌های امام خطیب
۱۱۹	..... حمایت‌های معنوی
۱۱۹	..... فعالیت‌ها و جنبش آموزشی فتح‌الله گولن
۱۱۹	..... ۱. کار به عنوان وظیفه مقدس
۱۲۱	..... ۲. اسلامی کردن دانش سکولار
۱۲۳	..... نسل طلایی
۱۲۳	..... ویژگی‌های نسل طلایی از دیدگاه گولن
۱۲۴	..... نقش معلمان
۱۲۵	..... نقش کلیدی تبلیغ و مفهوم ارشاد در اندیشه فتح‌الله گولن
۱۲۵	..... ۱. مفهوم ارشاد
۱۲۵	..... ۲. تغییر فحوای مفهوم تبلیغ
۱۲۸	..... همزیستی گروه‌های مختلف در جامعه
۱۲۹	..... پرسش اصلی گولن
۱۳۲	..... گولن و سیاست داخلی و خارجی ترکیه
۱۳۶	..... ترکیه به دنبال حداکثرسازی مطلوبیت‌های ژئوپلیتیک
۱۳۸	..... ترکیه، الگوی اقتصادی موفق در جهان اسلام و خاورمیانه
۱۴۱	..... کتابنامه

پیشگفتار

طلوع اسلام، بی‌شک مهم‌ترین حادثه تاریخ بشر است که تأثیر انکارناپذیری بر تاریخ جهان گذارد. در این پژوهش به بررسی سیر تحولات و زندگی سیاسی و مذهبی «سعید نوری» پرداخته‌ام. متأسفانه با وجود آن‌که ایشان یک عالم دینی و مبارز بوده‌اند، کتب و آثاری از ایشان به فارسی ترجمه نشده است.

در این پژوهش که حاصل مدت‌ها تحقیق و بررسی است، کوشیده‌ام تا اعتقاداتم موجب تحت‌الشعاع قرار گرفتن بررسی علمی نگردد. ولی مشکلات فراوانی بر سر این پژوهش وجود داشت که عمده آنها نبود منابع در شهر مقدس قم بود، درحالی‌که برای یک تحقیق آکادمیک لازم بود که از منابع اصلی استفاده شود. لذا بار سفر بستم و راهی ترکیه شدم. در مدت اندکی که در آنجا بودم، منابع بسیاری به دست آوردم و توانستم با شخصیت‌هایی که در پیشبرد اهداف نوری نقش دارند، دیداری کوتاه داشته باشم.

در این نوشته کوشش کرده‌ام مطالب را به دو بخش تقسیم کنم:

در بخش اول به دیدگاه، زندگی‌نامه و آثار ایشان اختصاص یافته و در لابه‌لای مطالب، به تفاسیر و دیدگاه‌های کلامی ایشان نیز اشاره شده است. بخش دوم به «فتح‌الله گولن» اختصاص دارد. با سیری اجمالی به چگونگی تکوین این جریان در دوره جدید و به‌ویژه زمینه‌های رشد این جنبش اشاراتی داشته‌ام.

شیوه نگارش ساده، تحلیلی و صورت‌بندی احتجاجات با روش‌های متداول در بیان بدیع‌الزمان سعید نوریسی و به دور از تکلف فلسفی، همچنین به کار بردن مثال‌های جدید در بیان دیدگاه‌های دینی، همه از اموری است که به ما می‌فهماند جهان نیازمند بیانی جدید، ساده، رسا و مهم‌تر از همه، بیانی همدلانه و هم‌زبانانه با جامعه علمی روز است. افزون بر این، توجه به نوریسی در ترکیه و خارج از ترکیه نشان می‌دهد که فداکاری در تمسک به باورهای دینی، و دینداری استوار، چگونه می‌تواند مصداقی در جهان کنونی بیابد.

نویسنده مدعی نیست که حق مطلب را آن‌گونه که باید ادا کرده و از همه زوایای تاریک این جنبش پرده برداشته است؛ ولی می‌توانم بگویم: به اندازه توان کوشیده‌ام تا بر اساس منابع موجود، به بیان گوشه‌ای از آن بپردازم. امید آن‌که شروعی باشد بر پژوهش‌های بعدی.

درآمد

﴿...رَبِّ أَوْزِعْنِي أَنْ أَشْكُرَ نِعْمَتَكَ الَّتِي أَنْعَمْتَ عَلَيَّ وَعَلَىٰ وَالِدَتِي وَأَنْ أَعْمَلَ صَالِحًا...﴾^۱

﴿...رَبَّنَا لَا تُؤَاخِذْنَا إِنْ نَسِينَا أَوْ أَخْطَأْنَا...﴾^۲

﴿...رَبِّ اشْرَحْ لِي صَدْرِي * وَيَسِّرْ لِي أَمْرِي﴾^۳

با انتشار حاکمیت اسلام در آناتولی، مکاتب مختلف صوفیان در این مناطق پراکنده شد و تصوف نیز در این سرزمین ریشه دوانید. اصولاً تصوف از جذابیت فراوان و خاصی در میان ترکان برخوردار است؛ اما با تأسیس حکومت جمهوری آتاترک خانقاه‌ها، تکیه‌ها، زاویه‌ها و درگاه‌های طریقت‌های متعدد صوفیه و تمام زیارتگاه‌های مذهبی که بسیاری از آنها مرقد پیران و شیوخ اصلی تصوف بود، تعطیل شد. اگرچه پیروی از طریقت‌ها ممنوع شد، اما این به معنای حذف آنها از حیات اجتماعی نبود؛ بلکه این طریقت‌ها به فعالیت‌های زیرزمینی روی آوردند و مجالس ذکر و سماع را مخفیانه بر پا می‌کردند.

---

۱. النمل، ۱۹.

۲. البقره، ۲۸۶.

۳. طه، ۲۵ - ۲۶.

این طریقت‌های صوفیه همیشه از اهمیت خاصی در میان مردم برخوردار بوده‌اند. درست است که بعد از آتاترک، از نظر ماهیتی نمی‌توانند نقش خاصی در نظام ترکیه ایفا کنند، اما به این معنا نیست که طریقت‌های صوفیه، احزاب سیاسی را راهنمایی و از آنها بهره‌برداری نکنند. آنها معمولاً درصدد کارهای سیاسی - فرهنگی هم هستند و همیشه از دور هدایت و کنترل می‌کنند. از سوی دیگر، آنها احزاب سیاسی‌ای را که راهنمایی می‌کنند، پیش از هر چیز به معنویت و فرهنگ آنان اهمیت ویژه می‌دهند. همیشه احزاب سیاسی در این ممالک به پیروان طریقت‌ها احتیاج دارند.^۱

همچنین دانشمندان مسلمان ترک در تألیف و تصنیف کتاب‌های مذهبی، یادگارهایی جالب و ستودنی از خود بر جای گذاشته‌اند. برخی از برجسته‌ترین آنها عبارتند از:

غرر الحکم و درر الحکم، نوشته آمدی (دیاربکری)؛

ینابیع الموده، تألیف کندوز حنفی؛

اصل الشیعة و اصولها، پروفیسور عبدالباقی؛

مصباح الانس، صدرالدین قونوی؛

معرفت‌نامه، ابراهیم حقی؛

۱. برای نمونه، به دو مورد اشاره می‌کنیم:

الف) یکی از دلایل اصلی پیروزی صفویان، پدر و پدربزرگ شاه اسماعیل بوده‌اند که از اقطاب و شیوخ یکی از طریقت‌ها بودند. از این رو نقل است که فرمایش ایشان از حکم فرماندار و خان و پادشاه پرنفوذتر بوده است.

ب) یکی از دلایل پیروزی شگفت‌انگیز حزب رفاه در انتخابات سال ۱۹۹۵ مجلس و نیز پیروزی حزب عدالت و توسعه (AKP) در انتخابات، حمایت قاطع بسیاری از طریقت‌ها از این حزب بیان شده است.

رساله نور در دوازده جلد، سعید نوری.^۱

طریقت نوری که می‌توان آن را از فعال‌ترین و مؤثرترین طریقت‌های موجود ترکیه برشمرد، به ملا سعید نوری، ملقب به «بدیع‌الزمان»^۲ (۱۲۵۵ - ۱۳۳۹ ش / ۱۸۷۶ - ۱۹۶۰ م) منتسب است.

اصولا زندگی‌نامه شخصیت‌های علمی - اجتماعی برای عموم مردم، عبرت‌انگیز و آموزنده است. معرفی افراد برجسته کشورهای مختلف اسلامی، می‌تواند دریچه‌هایی از کمال و معرفت را به روی مشتاقان بگشاید؛ به‌ویژه آن‌که برخی از شخصیت‌ها، با نگاه ژرف به مسائل اجتماعی - فرهنگی جامعه، گام‌های بلند و مؤثری در هدایت جامعه به سوی کمال و پیشرفت برداشته‌اند. یکی از علمای برجسته‌گرد در کشور اسلامی ترکیه، شیخ سعید نوری، عالم دین‌پژوه است که عمری را در این راه صرف کرد و در پایان عمرش شاگردانی خوب تحویل جامعه داد تا راه علم‌آموزی و نشر معارف قرآنی را ادامه دهند. در اهمیت شناخت زندگی و آثار علمی نوری کافی است اظهارات اندیشمندان و مستشرقان در کنگره‌های سال ۱۹۹۲، ۱۹۹۵ و ۱۹۹۷ میلادی که برای بازشناسی شخصیت نوری تشکیل شده بود، ملاحظه شود. بخش‌هایی از این اظهارات را آقای اورخان محمدعلی در کتاب سعید النوری فی نظر مفکری الغرب بیان نموده است. همچنین، دکتر ابراهیم ابوریع، ابعاد وسیع‌تری از دیدگاه و آرای اندیشمندان را در تحلیل افکار نوری در کتاب الاسلام علی مفترق الطرق ارائه داده است.

سال‌های پایانی قرن نوزدهم و اوایل قرن بیستم زمان شکل‌گیری و

---

۱. علی حکیم‌پور و علی مرجامی، شناسنامه فرهنگی ترکیه، ص ۳۴.

2. Bediüzzaman Said Nursi.

رشد شخصیت علمی سعید نوری است. با بحران‌های پیش روی جهان به ویژه ترکیه (زادگاه وی) همراه است؛ چنان‌که اوایل قرن بیستم، جنگ جهانی اول و دوم، سقوط خلافت عثمانی، روی کار آمدن رژیم لائیک، تلاش برای اسلام‌زدایی و منع هویت اسلامی و... زمینه را برای سیطره افکار و اندیشه‌های سکولاریستی و ضد دینی فراهم آورد. نقش نوری در سامان دادن وضعیت اجتماعی - فرهنگی جامعه ترکیه با ترسیم موقعیت‌ها بهتر روشن می‌شود. احساس می‌شود در چنان فضایی، ظهور یک شخصیت علمی - عرفانی، عرصه‌های جدیدی را ایجاد کرده که اگر چنین اتفاقی نمی‌افتاد، بخش‌های مهمی از جامعه مسلمان ترکیه، پس‌رفت علمی - فرهنگی می‌داشت و تحول فکری در آن، به زودی امکان‌پذیر نبود.

به عبارت دیگر، در زمانی که هر گونه جنبش دینی، برچسب ارتجاعی می‌خورد و عالمان دین به پای میز محاکمه می‌رفتند و آموزش‌های دینی ممنوع شده بود و مسلمانان علاوه بر ممنوعیت از انجام عبادت دسته‌جمعی، از انجام عبادت انفرادی نیز منع شده بودند و زنان مسلمان از داشتن حجاب در اجتماع بازداشته شده بودند، در چنین فضایی افرادی کمر همت بستند و برای نصرت اسلام و مسلمین از هیچ کوششی دریغ نکردند.

یکی از این شخصیت‌های برجسته در ترکیه، سعید نوری بود که شخصیتی جامع‌الاطراف داشت و تلاش خستگی‌ناپذیر وی به همراه زهد و تقوا و بی‌رغبتی به جاه و جلال دنیایی، او را به عنوان فردی مصلح و عارف در زمره احیاگران دین در قرن بیستم قرار داد. در وصف وی آمده است:

«سعید نوری در عرصه اندیشه، مجاهد، و در عرصه جهاد، متفکر

بود. در پارلمان، دیدگاه سیاسی‌اش را بر کرسی می‌نشانند و در میان عشایر، سنت‌های پسندیده را تبلیغ می‌کرد و در جامعه، نکات اخلاقی را بیان می‌نمود. بر روی منبر از وحدت می‌گفت و وحدت حوزه و دانشگاه را برای اولین بار مطرح و تأسیس دانشگاه الزهرا را در مقابل دانشگاه الازهر پیشنهاد کرد. متفکری ستودنی، رهبری سیاسی، نویسنده‌ای توانا و سخنوری جذاب و فصیح بود. وی موفق شد ایده‌هایش را در عرصه علم و عمل، با پرورش شاگردانی بزرگ تحقق بخشد و پس از خویش، یادگارهای چندی به جای گذارد.

می‌خواهیم به یاری و خدا و با توکل بر او اندکی در خدمت خداشناسی برجسته باشیم. خداشناسی که لحظه لحظه زندگیش را در راه خداپرستی، علم، تلاش، خیرخواهی و تلاش برای جهان آخرت فدا نمود. خداشناسی که به خاطر دلسوزی و صداقت در راه خدا، به زندگی شخصی خود توجهی نکرد و قلبش لبریز از محبت و غم مسلمانان و انسان‌ها بود. چنان سعه صدر، عاطفه و رحمی داشت که حتی یک بار هم کسانی را که نگذاشتند در طول حیاتش دمی بیاساید، نفرین نکرد؛ چه برسد به این‌که با آنها دشمنی کند.

خداشناسی که تمام زندگی خود را برای تقویت ایمان و شکوفا کردن آن وقف کرد تا به نحو احسن نور قرآن را دریابد و در پرتو آن، جماعت خداجو را پرورش دهد.

به همین دلیل، وظیفه مسلمانان عظیم‌الشان، فهمیدن اسلام به صورتی سازگار با عصر و زمانه خودشان است و این انسان‌های گران‌قدر هستند که «درد» و «نقص» عصر خود را درک می‌کنند و به معالجه مسلمانان می‌پردازند.

پیامبر اسلام ﷺ فرموده است:

«إن الله يبعث لهذه الأمة على رأس كل مائة سنة من يجدد لها امر دينها»؛ بدون شک، خداوند برای امت من هر صد سال یک بار، فردی را برمی‌انگیزد تا امر دینشان را برای آنها تجدید کند.^۱

بدین ترتیب پیامبر ﷺ به مسلمانان وعده داده است که خداوند متعال برای هر عصر و دوره‌ای کسانی را مأمور تازه کردن دینش می‌کند. البته منظور روایت، تازه کردن امور مربوط به کیفیت دعوت و نیاز مسلمانان است، نه تازه کردن اسلام؛ چون اسلام دین خداست و دین خدا کهنه نمی‌شود.

نورسی با قول، عمل و آثار قرآنی خود که در سراسر جهان انتشار یافته، امور دین اسلام را برای عصر خود تازه کرده است.

---

۱. برای توضیح بیشتر در این باره ر.ک: سید ابولحسن ندوی، سخنی با اخوان

المسلمین، ترجمه زاهد ویسی، ص ۲۵ و ۲۶.